

Problēmas, ar kurām saskaras transpersonas

Aizliegta jebkāda veida diskriminācija, tostarp diskriminācija dzimuma ... vai dzimumorientācijas dēļ.
Eiropas Savienības Pamattiesību hartas 21. pants.

Dzimums, kas jums tiek oficiāli norādīts piedzimstot (vīrietis vai sieviete), ir balstīts uz fiziskām pazīmēm. Taču tas var neatbilst jūsu dzimuma identitātei, proti, tam, kā jūtamies un ko domājam par savu dzimumu. Transpersona ir cilvēks, kura dzimuma identitāte atšķiras un/vai kurš savu dzimuma identitāti pauž atšķirīgi no identitātes, kas tam norādīta piedzimstot.

Transpersona var izvēlēties paust savu dzimuma identitāti dažādos veidos. Lai fiziskās izmaiņas padarītu pastāvīgas, var veikt ķirurģisku operāciju vai hormonu terapiju. Tas var prasīt vairākus gadus un ne vienmēr ir saistīts ar pilnīgu dzimuma maiņu ("sex change"). Dzimuma identitāti var paust arī ar apģērba un kosmētikas palīdzību ("cross-dressing" vai "transvestītisms").

Jāpiebilst, ka transpersonas saskaras ar transfobiju un diskrimināciju dzimuma identitātes dēļ, nevis dzimumorientācijas dēļ. Transpersona var būt heteroseksuāla, homoseksuāla vai biseksuāla.

Aizsardzība pret diskrimināciju

Transpersonas saskaras ar diskrimināciju bieži vien vairāk nekā lesbietes, geji un biseksuālas personas, jo īpaši nodarbinātības jomā. Transpersonas, kuras darbavietā atklāti pauž savu dzimumidentitāti, varētu būt vairāk pakļautas cieņās aizskaršanai no pārējo darbinieku puses un var būt spiestas mainīt darbu.

ES diskriminācijas novēršanas tiesību akti aizliedz diskrimināciju darbavietā dzimuma dēļ. Eiropas Kopienų tiesa ir atklājusi, ka transpersonu, kura ir saskārusies ar diskrimināciju, var aizsargāt ar diskriminācijas aizliegumu dzimuma dēļ vienīgi tad, ja persona ir veikusi vai veic pilnīgu dzimuma maiņu. Tomēr joprojām nav skaidrs, vai pārējās transpersonas (kuras nav veikušas vai neveic ķirurģisku operāciju) ir aizsargātas.

Dalībvalstis ir pieņēmušas dažādas pieejas:

divpadsmit dalībvalstis (Beļģijā, Dānijā, Francijā, Īrijā, Itālijā, Latvijā, Nīderlandē, Austrijā, Polijā, Slovākijā, Somijā un Apvienotajā Karalistē) to uzskata par vienu no diskriminācijas dzimuma dēļ veidiem. Taču parasti transpersonas kā kategorija netiek īpaši aizsargātas. Tā vietā valstu tiesu prakse ir attiecināt to uz diskrimināciju dzimuma dēļ;

vienpadsmit dalībvalstis (Bulgārijā, Kiprā, Čehijas Republikā, Igaunijā, Grieķijā, Lietuvā, Luksemburgā, Maltā, Portugālē, Rumānijā, Slovēnijā) transpersonu diskrimināciju neuzskata par diskrimināciju ne dzimuma, ne dzimumorientācijas dēļ. Nav skaidrs, vai transpersonas vispār ir aizsargātas pret diskrimināciju;

divas dalībvalstis (Vācijā, Spānijā) to uzskata par diskrimināciju dzimumorientācijas dēļ;

divas dalībvalstis pastāv īpašs diskriminācijas pamatojums. Ungārijā tā ir "dzimuma identitāte", Zviedrijā tā ir "transpersonas identitāte vai izpausme".

Tiesības mainīt dzimumu un likumīga atzīšana

Otrs jautājums, kas skar transseksuāļus (kuri veic dzimuma maiņu), ir saistīts ar viņu tiesībām mainīt dzimumu un tiesībām uz tā oficiālu atzīšanu. Eiropas Cilvēktiesību tiesa ir noteikusi, ka iestādēm ir:

- jāļauj personām veikt dzimuma maiņas operāciju;
- likumīgi jāatzīst nomainītais dzimums un tiesības laulāties ar pretējā dzimuma pārstāvi.

Taču joprojām ir problēmas:

- lielākā daļa dalībvalstu piemēro operācijai stingrus nosacījumus, tostarp var būt apspriede un iepriekšējas atļaujas saņemšana. Piemēram, Čehijas Republikā operācija ir jāapstiprina piecu cilvēku komisijai, kurā ir divi ārsti un jurists;
- četrās dalībvalstīs (Īrijā, Luksemburgā, Latvijā un Maltā) iespēja mainīt dzimumu un tiesības laulāties joprojām nav likumīgi atzītas;
- deviņās dalībvalstīs ir paredzēti stingri nosacījumi katram, kas vēlas mainīt vārdu, piemēram, ir jāuzrāda mediāls pierādījums;
- vairāk nekā 80 % transpersonu, kas aptaujātas visā ES, ir atteikts valsts finansējums operācijai un/vai hormonu terapijai, un vairāk nekā puse ziņoja, ka paši ir finansējuši savu terapiju;
- daudzi veselības aprūpes speciālisti nevēlas piedāvāt šādu terapiju vai arī tiem trūkst atbilstīgu zināšanu, lai to veiktu.

TIESĪBAS UZ VIENLĪDZĪGU AIZSARDZĪBU

ES diskriminācijas novēršanas tiesību aktiem ir skaidri jāaizliedz diskriminācija dzimumidentitātes dēļ. Tiem ir jāaizsargā visi, kas pauž citādu dzimuma identitāti, nekā tā ir norādīta piedzimstot, arī "cross-dressers" un transvestītus, ne tikai tos cilvēkus, kuri ir veikuši vai veic operāciju.

Šīs informācijas lapas pamatā ir ziņojumi "Homofobija un diskriminācija dzimumorientācijas un dzimumu identitātes dēļ ES dalībvalstīs", 1. nodaļa "Tiesiskā analīze", kuru 2008. gada jūnijā publicēja Eiropas Savienības Pamattiesību aģentūra (FRA), un "Homofobija un diskriminācija dzimumorientācijas un dzimumu identitātes dēļ ES dalībvalstīs", 2. nodaļa "Sociālā situācija", kas publicēta 2009. gada martā.

Pilns ziņojuma teksts ir pieejams: <http://fra.europa.eu>.

Visas Eiropas Savienības Pamattiesību aģentūras publikācijas var bez maksas pasūtīt tās tīmekļa vietnē.

Ja rodas jautājumi par šo tulkojumu, lūdzu, skatiet angļu valodas versiju, kas ir šī dokumenta oriģinālā un oficiālā versija.